

fàcil, i fins evident, que aquest *arrestare* pot ser un simple verb denominal de *resta* 'rest de llança', que és lleuger d'identificar amb el verb corrent *arrestare* 'aturar'.

D'altra banda crec ara del cas (i igual ho faig en el *DECH*) de proposar una etimologia nova, tenint en compte la vistent semblança fonètica i semàntica de *rest* i *ristre* amb el nom de la llança en totes les llengües indoirànies: scr *ṛstī-h*, avèstic i persa antic *arīstī*. En totes tres llengües és el mot documentat des dels orígens, que ja apareix moltes vegades (almenys set) en l'Àvesta, i també surt en el monument inicial de la literatura índica, el *Rig Veda*;³ en persa, ja havia servit per formar un compost **arīstibara*- 'portador de llança' (figurant en una inscripció cuneiforme de Darius el Gran n.º 8). I es va conservar en les llengües posteriors d'aquesta família, pelví *aršt*, persa modern *hišt*.

Es un mot d'arrel indoeuropea ben clara i coneguda, ERES- 'punxar, clavar-se', representada pel scr *ṛsati* 'punxar', 'pegar, clavar un cop' (Pok, *IEW*, 335), i que reapareix almenys en balto-eslau —es creu, però, que l'arm *ašteay* 'llança' sigui manllevat de l'ir —: lit *erškētus* 'planta espinosa', letó *erškis* 'mata punxent', eslovè *rěsek* 'mena de card'. Altrament, és versemblant que també vagin sortir d'aquesta arrel el paleoslau *esetrū* 'esturió', rus *osetr*, lit *erškētras*, pruss ant. *esketres* id. (per la forma llargaruda i afuada d'aquest gran peix; cf. el ll. *acipenser/acupenser* 'esturió', de l'arrel de *acies* 'punta'), i per ventura, encara, el llatí *excetra* 'serpent', 'hidra'.

Sigui així, o no, això últim, tenim proves que l'arrel ERES-, i el seu normal derivat *ṛsti*- 'llança', pertanyien des dels orígens a totes les llengües indoirànies i balto-eslaves; i per tant és molt possible que aquest nom de la llança el vagin dur a Hispània i Itàlia els invasors nòrdics de llengua indoeuropea: les grans escombrades de pobles indoeuropeus, amb èxit tan prodigiosos per tot el Migdia d'Europa, justament es degueren a llurs formacions de cavalleria, armada amb llurs avenços en la forjadura dels metalls. La *r* vocàlica dóna normalment *ri*, amb *i* breu, en totes les llengües cèltiques; i en les indoàries, des d'uns 500 a C; i en les eslaves dóna *ri* (vocal de timbre tèrbol però més obert que una *i*). De manera que ja ens cal esperar que el mot tingués una forma **RĪSTIS* en proto-cèltic. I no fóra gens desenraonat suposar que fos més aviat **RES-TIS* en altres dialectes sorotàptics i cèltics.⁴

És clar que el *rest* no és una llança, però una metonímia és fàcil de comprendre en un cas així. Reconec, però, que aquesta diferència pot fer tornar escèptics els qui prefereixin atènyer-se a l'etimologia de Diez; i no nego que és prudent la norma de donar la preferència a les etimologies romàniques sobre les pre-romanes: sempre, això sí, que aquelles no topin amb objeccions. Justament és el que fa que jo mateix resti en cert dubte entre les dues.

Però en aquest cas observem que l'etim rom no sols presenta dificultats, sinó força greus. *Rest* i *ristre* i *resta* obligarien, per llur sentit, a partir d'un derivat de *AR-RESTARE* 'deturar' més aviat que de *RESTARE*

'quedar-se', i en aquesta forma M-Lubke va modificar (*REW*, 673) l'etimologia de Diez, però el que així guanyem per una banda ho perdem per l'altra, amb escreix, com sigui que enlloc no es troba rastre d'aqueixa *A-* en el romànic *rest/ristre/resta*, per altra banda *RESTARE* no ha deixat descendència hereditària en castellà; ni **ARRESTARE* n'ha deixada en català, ni n'ha deixat gaire de genuïna a Itàlia.

No ens escaparem tampoc suposant un manlleu. En concret: ¿el manlleu el cast. de l'it o del cat?; però aleshores seria astoradora la forma fonètica *ristre*, tan diferent de la de les altres llengües, i meravellosament coherent amb la fonètica històrica. Per damunt de tot, el significat de *rest*, *resta* i *ristre* no és el d'un abstracte, i de cap manera no escau a un postverbal i no obstant la *-e*, i no *-o*, del castellà, no sols suposa un postverbal, sinó precisament un postverbal del tipus en *-e*, que no comença a abundar fins a la fi de l'Edat Mitjana. És a dir, que els escrípols i obscuritats que presenta l'etimologia romànica són tan feixucs, o més, que els de la pre-romana, i sense la suggestiva i palpable presència d'un ètímon bo i format, no pas una derivació imaginada.

Si ens atenim, però, al pre-romà s'entreveuen moltes i fàcils explicacions del canvi de significat. De llances i llurs anàlegs n'hi ha hagut de moltes varietats: llança, llançó, ast, venable, javalina, ascona, dard, estralla, dardell: tots són, al capdavant, espècies del mateix. No oblidéssim que *LANCEA* no era pròpiament un mot llatí sinó ibero-llatí, o si es vol, celtibero-llatí; *vira* i *matràs*, cèltics; *ascona* basco-romànic, o, en tot cas pre-romà. En imposar-se a l'ús general el mot llatinoide *llança*, al bell mig de l'Edat Mitjana, era fàcil que la paraula estrictament indígena vagi pendre un sentit connex, si bé diferent. Fixem-nos en la dada, documentada per Leguina (*Glosario de Voces de Armeria*, 1912), que el *rest* no es comença d'usar fins al S. XIV: els «genets» armats a la lleugera, genolls arrosats, ni l'almogaveria, no n'haurien pogut dur, raó de més per negar que es tracti d'un postverbal de *restar*, mot gens popular en castellà; i menys que *roman-dre/rimanere* en cat. i it antics. I de forma diferent.

És enraonat pensar, que tal com el sinònim *cuixa*, > cast. *cuja*, comencés per tenir un sentit poc o molt divers. Si convisqueren *llança* (*llançó* etc.) i *rest*, des dels orígens de la llengua, i aquest s'havia aplicat a la gran llança de combat dels ponderosos guerrers, aqueix *rest* 'gran llança', en perfeccionar-se'n l'ús amb la introducció del ferro recolzador, es pogué dir *llança en rest*: com si diguéssim 'arma a manera de «rest» o llança gran', en contrast amb la llança petita dels almogàvers, sirvents o escuders. Aquesta i altres explicacions, com les més abstractament metonímiques, són ben acceptables.

DERIV : *Enrestar la llança*

D'altra banda hi ha tota una sèrie d'eines punxegudes o tallants, com *restell* o *restellada*, el nom de les quals, és més natural que derivin del nom d'una arma a manera de llança (que no pas de *rest* 'corda' ni d'un *rastre* o *rastell* de menudes i rossegadisses pues), i que